

دانشنامه

عدالت کیفری کودکان و نوجوانان

دیدگاه‌ها، مدل‌ها و گرایش‌های بین‌المللی

بے کوشش تھمورث پشیریہ

ما دیاچه‌ی:

محمد آشوري (استاد دانشگاه تهران)

علی حسین نجفی ابرندآبادی (استاد دانشگاه شهید بهشتی)

حسنعلی مؤذن زادگان (استاد دانشگاه علامه طباطبائی)

۷. آیات، لکھمۇن ئالەمچىع بالقىدا رېخىت ئالىنە ولقا ئىسالمانى لەڭ
بىچىرىلەنەپسىزلىرىنىڭ شىرىمىسى

۱۹۲

۸. نېچە ئەنچىچى ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع
يەھى ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع

۶۸۲

۹. ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع ئەلەمچىع
دەپاچىلەنەپسىزلىرىنىڭ شىرىمىسى

۱۷۴

فهرست

۱۱	□ مقدمه گرداورىنده درباره كتاب
۱۵	□ ديباچه استاد محمد آشورى
۱۷	□ ديباچه استاد علی حسين نجفى ابرندآبادى
۲۱	□ ديباچه استاد حسنعلى مؤذن زادگان

۱. مقدمه: نظام عدالت كىفرى كودكان و نوجوانان در عرصه بین الملل ۲۵
جان. اي. وينتردىك / هانىه ھۇبرالساداتى

۲. نظام عدالت كىفرى و نوجوانان در اتريش: دستاوردەها و چالشە ۵۹
كارىن بروكمولو و استيفان شومان / ارزىنگ چلى

۳. نظام عدالت كىفرى نوجوانان و بىزەهائى نوجوانان در استراليا ۱۰۱
مايكىل أكوبىنل واليزيات أكونىل / مجید قورچى يىگى

۴. مدیرىت سامانة دادگىسترى جنايى كودكان و نوجوانان در برزيل: پىشىرفتەهائى تازە و چالشە ۱۵۷
پابرجا
آلین ياماوموتو، ژوليانا كىردوزوپىندىئى، كارىنا بايتىسا اسپوساتو، مارىسا مېنېز دو اندراده، ناتاليا لاگو / على شجاعى

۵. عدالت كىفرى نوجوانان و بىزەهائى جوان: بىرسى اجمالى حقوق كانادا ۱۸۱
جان. اي. وينتردىك و آنه ميلر / فريدون جعفرى

۶. نظام عدالت كىفرى نوجوانان در چين: سىستىمى در حال گذار ۲۲۳
روحۇمى ۋانۇنگ وى ۋانگ وجيان هنگ ليو / محمد يكىنگى، محمد حسين مجتهدى

۷. نگاهی اجمالی به نظام عدالت کیفری اطفال و نوجوانان بزهکار در ایران ۲۶۱
تهمورث بشیریه، محمدعلی رجب
۸. عدالت جنایی نوجوانان و جرم‌های نوجوانان: مروری بر ژاپن ۲۸۵
بیکوباما مینورو / مهرداد رایجیان اصلی، مهدیه وجданی فخر
۹. نظام عدالت کیفری کودکان و نوجوانان در نامیبیا (بازگشت به نقطه آغاز؟) ۳۳۱
استفان شولز / یاسمن خواجه‌نوری
۱۰. عدالت کیفری و جرایم اطفال و نوجوانان در هلند ۳۷۵
هنک بی. فروردا / عبدالوحید زاهدی
۱۱. نظام عدالت کیفری جوانان اسکاتلند: سیاست‌ها و روش‌های عملی ۴۰۹
لیزی مک‌آرا و سوزان مکوی / حسین آقایی جنت‌مکان، راحیل رنجبر
۱۲. سیستم عدالت کیفری اطفال و نوجوانان در اسلوواکی ۴۵۳
داغما کوسا و آن. نرس / منصور رحمدل
۱۳. نظام عدالت کیفری جدید اطفال در آفریقای جنوبی ۴۹۱
آن اسکلتون و آر. مورگان کورتای / امیرمسعود مظاہری
۱۴. دادرسی اطفال و نوجوانان: انگلستان و ولز ۵۱۹
لورن گلترسروپ، ویکی کمپ / علی کاظمی
۱۵. نظام عدالت کیفری نوجوانان در ایالات متحده آمریکا ۵۵۵
پتر جی. بنکس والیداوی، ملر / شادی عظیزمزاده
۱۶. ..... ۶۰۱
۱۷. ..... ۶۳۷
۱۸. ..... ۶۷۷

مقدمه گردآورنده درباره کتاب

مقدمه گردآورنده درباره کتاب

پرداختن به مباحث مریوط به کودکان و نوجوانان از بیشتر زوایا با مباحث مریوط به بزرگسالان متفاوت است. ویژگی های تکوینی انسان در ابعاد زیستی، روانی و اجتماعی سبب این تفاوت شده است. از جمله این زوایا پرداختن به رفارهای کجروانه کودکان و نوجوانان است که پیوسته از مناظر علوم زیستی، روان شناختی و تربیتی و اجتماعی مورد بحث و فحص بوده است و چاره های بسیاری در این وادی اندیشه داشته که گاه به فرجام و گاه نافرجام بوده اند. جدای از مباحث علمی در این حوزه، کنشگران حقوقی هم نتوانسته اند خود را از پرداختن به این مسائل برهانند و پیوسته دغدغه این را داشته اند که با این همه تمایزات تکوینی، چگونه باید با این افراد تعامل داشت تا جامعه راه مطلوب تری را پیماید و بتواند برای آینده خود سرمایه ای سترگ دست و ماند.

براین اساس حقوقدانان با تأسی به یافته‌های علمی همواره کوشیده‌اند تا برخوردي افتراقی با مسئله کژروی کودکان و نوجوانان بیندیشند تا جایی که حتی در برخی کشورها از جمله ایران، این گونه اندیشه‌ها به ایجاد رشته‌های تحصیلی در مقاطع تحصیلات تكمیلی انجامیده است. نگاهی به پژوهش‌های فراوانی که به ویژه در آمریکای شمالی و کشورهای پیرو آن نظام حقوقی انجام شده مؤید این ادعاست و ضمناً مبین این است که هرچه کشوری از جهات مختلف توسعه یافته‌تر باشد، اهتمام بیشتری به این موضوع دارد و پژوهش‌های بیشتری را هم می‌توان از پژوهشگران آن، سراغ گرفت.

کشورهای ایالات متحده آمریکا و کانادا به موازات توسعه در سایر حوزه‌ها به این حوزه نیز توجه خاص داشته‌اند و از رهگذر دیدگاه‌های جرم‌شناسانه و کیفرشناسانه به علت‌یابی و چگونگی علت‌زدایی و واکنش دهی به کژروی این دسته از افراد پرداخته‌اند. این پردازش‌ها در کنار مباحث و مطالعات نظری منجر به شکل‌گیری مدل‌هایی شده که بیانگر اساس و چگونگی کارکرد نظام عدالت کیفری در حوزه اطفال و نوجوانان هستند.

همین مباحث و پیشتر از آن دیدگاه‌های نوظهور در کشورهای دیگر به ویژه در اروپای غربی منجر به شکل‌گیری استنادی در عرصه بین‌المللی شده‌اند که امروزه مرجع بسیاری از قانون‌گذاری‌ها و دیگر تعاملات با این افراد است. از جمله این استناد می‌توان به کوانسیون حقوق کودک اشاره نمود که ایران نیز – البته با حق شرطی تأمل برانگیز – به آن پیوسته است. استناد پکن و ریاض و هاوانا از دیگر استناد مهم در

حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران دعوت به همکاری کردم که با پذیرش ایشان، مقاله‌ای کلی درمورد سیر نظام عدالت کیفری اطفال و نوجوانان در ایران آماده شد و پس از طی مراحل مختلف در مجموعه به چاپ رسید. البته با توجه به تخصص جناب آقای دکتر وینتردایک در جرم‌شناسی و روان‌شناسی تا حدی جنبه‌های غیر حقوقی در این مجموعه تفویق یافت. به هر روی پس از انتشار و دریافت کتاب، با توجه به نیاز جامعه دانشگاهی ایران به مطالعات تطبیقی، برآن شدم تا با ترجمه آن، دریچه‌های مطالعاتی زیادی را در این حوزه به روی محققان بگشایم. اما با توجه به درگیری در برخی امور اجرایی توفیق بدین کار نیافتیم تا آنکه برآن شدم تا کتاب را در قالب طرحی به دوستان توانا در این حوزه بسپارم و خود همانگی آن را برعهده گیرم. براین اساس جمعی از بهترین استادان جوان برای ترجمه فراخوانده شدند و ترجمه هر مقاله به یکی از ایشان واگذار گردید. پس از پایان ترجمه، کارهای ارائه شده توسط جمعی از زیاده‌ترین دانشجویان دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی مورد بازخوانی قرار گرفت و تا حد ممکن همانگی‌های زبانی به عمل آمد و سپس تأیید نهایی از مترجمین اخذ شد. در این بین، کل اثر چهار مرتبه توسط اینجانب مورد خواشش قرار گرفت و البته با توجه به اسرار برخی مترجمان محترم، شیوه نگارشی آنان با کمترین تغییر مواجه گردید و در نهایت مقالات به ترتیب درج کتاب اصلی در این کتاب آورده شد. به علاوه قرار براین شد تا نام تمام همکاری‌کنندگان در کار خود قید گردد و هر کس مسئولیت اثر خود را بر عهده داشته باشد گرچه این پذیرش مسئولیت، نافی مسئولیت همانگی‌کننده طرح نیست. پس از پایان کار و با توجه به اهمیت آن، هم از حیث محتوا هم از حیث مداخله جمعی از استادان و محققان جوان شناخته شده در انجام این اثر، برآن شدم تا کتاب را به قلم برخی از بزرگ‌ترین استادان این حوزه مzin کنم که پیرو این نگرش از استادان عظیم الشأن جنابان دکتر محمد آشوری، دکتر علی حسین نجفی ابرند آبادی و دکتر حسنعلی مؤذن زادگان استدعا کردم تا قلمی برابری این اثر بکشند تا اشتیاق بیشتری در علاقه‌مندان برانگیزد و این حضرات نیز به یمن قریحه دلنووازان از قبول این استدعا دریغ نفرمودند و موجبات سرافرازی این خوش‌چین خرم‌نشان را فراهم ساختند که زبان از تقدیر آن قاصر است. به علاوه با همکاران عهد شد که به دلیل ویژگی‌های افرادی که این اثر به آنان می‌پردازد کسی عایدی مادی از حاصل کار برنگیرد و هر آن‌چه حاصل شد از بیش و کم غیر از سهم ناشر به کانون اصلاح و تربیت اطفال و نوجوانان تعلق گیرد تا خیرات این کار دوچندان گردد.

در پایان، اول لازم می‌دانم به عنوان همانگی‌کننده و مجری این طرح از تمام استادان و همکارانی که ارشادم فرمودند و دست یاریم را فشندرند سپاسگزاری کنم. به علاوه باید از حزمات خانم سیده فاطمه حسینی جهزدانی و آقای بزرگمهر بشیریه در بازخوانی برای اصلاح اغلاط تایپی کل کار و آقای امید سید کاظمی برای صفحه‌آرایی این اثر تشکر ویژه داشته باشم. همچنین همکاری انتشارات وزین نگاه معاصر در نشر این اثر جای قدردانی دارد و دوم اینکه ضمن جلب توجه به مشکلات فراوان ارائه یک اثر جمعی از هر جهت نسبت به کارهای فردی – که گاه حتی در نیمه راه انسان را به پشیمانی می‌کشاند – از خوانندگان محترم تقاضا می‌کنم نکات مورد نظر خود را برای بهره‌گیری اینجانب و سایر همکاران به نشانی الکترونیکی tahmoorees_b@yahoo.com و یا نشانی ایمیل مندرج در ذیل هر ترجمه ارسال فرمایند.

این زمینه‌اند که در کنار میثاق‌های بین‌المللی مباحث مربوط به اطفال و نوجوانان را در این حوزه فرو نگذاشته‌اند.

علاوه بر اقدامات انجام شده در عرصه بین‌المللی که به پاره‌ای از آنها اشاره شد در عرصه ملی نیز، کشورها دست به اقداماتی زده‌اند که میزان تأثیرپذیری اقدامات‌شان از اسناد بین‌المللی را می‌توان براساس باور آنها نسبت به فهم جامعه بین‌المللی از این مسائل ارزیابی نمود. یعنی گاه مقررات ملی کاملاً متأثر از اسناد بین‌المللی بوده‌اند و گاه تها تأثیری اندک از آن پذیرفته‌اند و در مقابل بیشتر دل درگرو سنت‌ها و باورهای بومی داشته‌اند. بدیهی است آن‌چه در این سطور آمد ارزشگذاری در مورد این نحوه‌های تعامل نیست بلکه صرفاً توصیف از این قضایا است که البته باید در جای دیگر به قضاوی آنها نشست تا مبادا یکی از این رویکردها، ارزش‌های بنیادین را به چالش بکشند.

در ایران نیز توجه به این مباحث را از بدوقانون‌گذاری با اشارات و تصریحات می‌توان دید که به آن در جای خود پرداخته شده است. لیکن باید به قوانین مجازات اسلامی و آینین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و ۱۳۹۴ اشاره بیشتری داشت. هم از این رو که هر دو قانون، قانون مجراء و معمولند و هم از آن جهت که رویکردی متفاوت را نسبت به این حوزه، نسبت به دیگر رویکردهای رسمی پس از انقلاب ۱۳۵۷ نشان می‌دهند. این تغییر نسبی رویکرد مذکور را می‌توان متأثر از خواسته‌های جامعه دانشگاهی و الزامات بین‌المللی دانست و می‌توان گفت زمینه‌های همگرایی بیشتری بین قرائت‌های حاکمیتی از یکسو و خواسته‌های دانشگاهی و بین‌المللی از سوی دیگر در حال شکل گرفتن است.

این خواسته‌های دانشگاهی خود متأثر از پژوهش‌هایی است که به ویژه با رونق گرفتن – ولو صوری – تحصیلات تكمیلی از میانه‌های دهه ۱۳۷۰ به این سو انجام گرفته است؛ پژوهش‌هایی که توسط استادان و دانشجویان مقاطعه کارشناسی ارشد و دکتری و دیگر پژوهشگران در قالب‌های تألیف و ترجمه مباحث نظری و کتابخانه‌ای یا پیمایش‌های میدانی به منصه ظهور رسیده‌اند و علاوه بر توجه به زیرپوست جامعه، تجربیات و یافته‌های دیگر کشورها را هم مد نظر داشته‌اند.

کتاب پیش روا باید از این دست تحقیقات دانست که توسط جامعه دانشگاهی به علاقه‌مندان عرضه می‌گردد. لذا لازم است گزارشی از روند آماده‌سازی و نشر آن به نظر خوانندگان گرامی برسد.

کتاب حاضر مشتمل بر ۱۴ مقاله از ویژگی‌های نظام عدالت کیفری اطفال و نوجوانان در ۱۴ کشور مشتمل بر جنبه‌های ماهوی و شکلی حقوقی و مباحث جرم‌شناختی و گاه کیفرشناختی و نیزیک مقدمه از گردآورنده کار است. انتخاب نظام‌های حقوقی با توجه به شاخص‌های مورد نظر گردآورنده پروفسور جان وینتردایک – و نیز امکان دسترسی ایشان به نویسنده‌گان بوده است. براین اساس اینجانب ابتدا به معرفی دوست فاضل و عزیزم جناب آقای دکتر حسن رضایی، از سوی گردآورنده دعوت به همکاری شدم که در آن زمان به کارهای علمی داشتم و نیز به انگیزه شناساندن نسبی نقاط مثبت جامعه ایرانی در این حوزه و زدودن باورهای عجیب و غریب در مورد مقررات ایران – که البته مصون از انتقاد نیست – این دعوت را پذیرفتم و برای تسريع در پیشبرد کار از دوست محقق و عزیزم جناب آقای محمدعلی رجب دانشجوی مقطع دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشکده